

Sammanfattning för allmänheten

Vad är regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling?

Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling 2014 -2020

I programperioden 2014-2020 för lokalt ledd utveckling genom leadermetoden samordnas fyra EU-fonder i det lokala utvecklingsarbetet. Det är de lokala utvecklingskontoren, så kallade leaderkontor, som fördelar pengar från tre program. Leadermetoden som används för lokalt ledd utveckling innebär att projekten prioriteras enligt en lokal utvecklingsstrategi. De andra programmen där lokalt ledd utveckling ingår är landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet.

Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling kan bidra till utvecklingsprojekt som ska utveckla det lokala näringslivet och människorna på arbetsmarknaden. Genom detta program går det att ge stöd till projekt i städer.

Det har varit möjligt att söka stöd för projekt från och med januari 2016. I mars hade Jordbruksverket godkänt de 42 lokala utvecklingsstrategier som omfattar regional- och/eller socialfonden i programmet. Det innebär att det operativa arbetet med mobilisering av målgrupper och prioritering av projektansökningar kunde påbörjas.

- Pengar från regionalfonden ska finansiera projekt för utveckling av det lokala näringslivet, entreprenörskap, stimulera nyföretagande och därigenom skapa nya jobb. Projekten ska stärka utbytet och utveckla kopplingen mellan land och stad.
- Pengar från socialfonden ska finansiera projekt för utveckling av den lokala arbetsmarknaden, stärka människors ställning på den lokala arbetsmarknaden och bidra till kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte.

Programmet togs fram i samarbete med Tillväxtverket och ESF-rådet, som ansvarar för de andra programmen inom regionalfonden och socialfonden. Lokalt ledd utveckling ska ses som ett komplement till dessa regionala program. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för programmet.

Budgeten för programmet är totalt 282,7 miljoner kronor. 142,7 miljoner kronor från regionalfonden (ERUF) och 140,0 miljoner kronor från socialfonden (ESF). I beloppen ingår nationell medfinansiering med 50 % varav 17 procentenheter kommer från statsbudgeten medan resterande del finansieras genom andra offentliga medel, i huvudsak från kommunerna.

Övervakningskommittén följer arbetet med lokalt ledd utveckling

För att följa arbetet med lokalt ledd utveckling finns en övervakningskommitté. Denna övervakningskommitté är en samlad kommitté för lokalt ledd utveckling för samtliga fonder men är kopplad till regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling. Kommitténs uppgift är att granska genomförandet och följa att målen nås.

Övervakningskommitténs ordföranden representerar regeringskansliet. Kommittén består av ett permanent sekretariat hos Jordbruksverket. I kommittén ingår företrädare för berörda myndigheter och intresseorganisationer som ska spegla programmets innehåll.

Utvärderingssekretariatet utvärderar arbetet

Uppföljning och utvärdering är en viktig del av programmets genomförande och det görs löpande under hela programperioden. Det görs för att

- programmet ska kunna förbättras, såväl under tiden det genomförs som i senare programperioder
- bedöma om programmet uppnår sina mål
- bedöma om pengarna används på ett effektivt sätt.

Jordbruksverket ansvarar för att organisera utvärderingen av programmet. Ett särskilt utvärderingssekretariat har bildats för detta ändamål och en utvärderingsplan har tagits fram och godkänts av övervakningskommittén. Utvärderingssekretariatet ansvarar också för att organisera utvärderingarna av landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Det innebär att utvärderingarna av lokalt ledd utveckling inom samtliga program och fonder kan samordnas.

Landsbygdsnätverket sprider information och skapar mötesplatser för ett effektivt genomförande

Det finns ett landsbygdsnätverk kopplat till regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling, landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet. I det svenska Landsbygdsnätverket samlas de aktörer som arbetar med landsbygdsutveckling, utveckling av fiskeri och vattenbruk och lokalt ledd utveckling. Målet med nätverket är att öka delaktigheten och att programmet ska kunna genomföras på ett bättre och mer effektivt sätt. Landsbygdsnätverket skapar mötesplatser där olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå kan informera varandra och dela erfarenheter. Tanken är att aktörerna tillsammans ska kunna utveckla samarbeten och metoder som sedan kan användas i arbetet.

Vad har hänt hittills inom programmet?

Hittills har 124 projekt beviljats stöd inom regionalfonden. Det totala offentliga beloppet för de beviljade insatserna är cirka 75 miljoner kronor, vilket är c:a 55 % av budgeten för genomförande och samarbete (9d). Det är en betydande ökning jämfört med förra året då utnyttjandet låg på 27 %. Den största delen av beviljade insatser inom regionalfonden avser olika utvecklingsinsatser inom befintligt företagande där turismsektorn är den dominerande. Nyföretagande står för ungefär en tredjedel och en mindre del avser projekt med inriktning på fler arbetstillfällen.

Inom socialfonden har 63 projekt beviljats. Det totala offentliga beloppet för de beviljade insatserna inom socialfonden är 69 miljoner kronor, vilket är c:a 51 % av budgeten för genomförande och samarbete (9vi). Även här handlar det om en betydande ökning jämfört med förra året då utnyttjandet låg på 12 % för socialfonden. Insatserna inom socialfonden är i huvudsak individorienterade, vilket är en skillnad mot övriga fonder. Det har därför tagit längre tid att mobilisera och få fram projekt som stämmer överens med socialfondens mål och syfte. Efter informationsinsatser från Jordbruksverket och Landsbygdsnätverket kan vi konstatera att socialfonden i stort sett är ikapp när det gäller beslut om stöd.

Utbetalningarna ligger fortfarande på en låg nivå. Till och med december 2018 hade Jordbruksverket betalat ut cirka 48 miljoner kronor (16,8 % av den totala budgeten). I utbetalda belopp ingår förberedande stöd i syfte att ta fram lokala utvecklingsstrategier, samt tekniskt stöd. Trots vidtagna åtgärder har Jordbruksverket inte lyckats undvika återtag av EU-pengar på grund av den så kallade N+3-regeln.

Trots ett försenat programgenomförande bedömer jordbruksverket att de delmål som framgår av programmets resultatram är uppfyllda. Eftersom det fortfarande är ett begränsat antal slutförda insatser inom flera åtgärder är det svårt att göra en samlad bedömning av programmets resultat i förhållande till programmets slutmål. Det finns dock en risk att slutmålet för projekt i stadsområden (mer än 5000 invånare) inte kommer att nås.

Övervakningskommittén

Kommittén har haft två möten under 2018. Det första mötet hölls i anslutning till leaderträffen i Borgholm i april. Det innebar att ledamöterna fick möjlighet att delta i stora delar av leaderträffens program med bland annat presentation av ett antal projekt. Vid det andra mötet i oktober gav förvaltningsmyndigheten en längre presentation av pågående utvärderingar och uppföljningar inom området lokalt ledd utveckling.

Utvärdering

I en fördjupad uppföljning av projekt som berör integration genomfördes 2018 en genomlysning av de projekt inom lokalt ledd utveckling som bidragit till de olika programmets målskrivningar gällande tematiskt mål 9, Främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering. I uppföljningen fann man att majoriteten av projekt drivs av ideella eller ekonomiska föreningar, kommuner, leaderkontor eller trossamfund. Projektens spridning över landet hade inte en koppling till demografiska förutsättningar som antal asylsökande eller kostnader för flyktingmottagande. I Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling genomfördes vid tidpunkten totalt 29 projekt med delvis- eller huvudfokus på integration med sammanlagd beviljat stöd på 28 miljoner kronor. Projekten inom åtgärder för lokalt ledd utveckling inom programmet har inriktningen stärkt anställningsbarhet för arbetslösa vilket visar att projekten har arbetsmarknadsfokus, vilket stämmer väl med fondernas mål och målgrupper.

I den pågående utvärderingen av hållbara effekter från Leader har utvärderarna under året fokuserat på att identifiera vad som avses med hållbara effekter och hur väl interventionslogiken är anpassad för att skapa hållbara effekter. Interventionslogiken har studerats utifrån tre nivåer, program-, lokal utvecklingsstrategi- och projektnivå. Utvärderarna har funnit att programmen för lokalt ledd utveckling i Sverige lyckats förhållandevis väl med att uppfylla kortsiktigt uttryckta resultatmål. Vidare finner de att de lokala utvecklingsstrategierna är väl orienterade mot kapacitetsbyggande aktiviteter men att resultaten riskerar att inte leda vidare till hållbara effekter.

Under året har en löpande lärande utvärdering av leader startat. Fokus under året har varit genomförande av Leader och den svenska modellen med fyra strukturfonder med en förvaltande myndighet.

Nätverket

Landsbygdsnätverket med sina över 100 nationella organisationer och myndigheter har fortsatt utveckla sin verksamhet baserad på den handlingsplan som utarbetats för programperioden. Styrgruppen, som består av representanter från 15 organisationer och myndigheter, genomför verksamhet främst via ett antal tematiska arbetsgrupper enligt antagen aktivitetsplan för 2017-2018.

Kommunikation

Jordbruksverket har tagit fram en kommunikationsstrategi för lokalt ledd utveckling som godkänts av övervakningskommittén för lokalt ledd utveckling. Jordbruksverket äger inte kommunikationen, den

är en fråga för alla aktörer som är inblandade i genomförandet av programmet för lokalt ledd utveckling inom regional- och socialfonderna. Kommunikationsstrategin är vägledande för andra myndigheter och aktörer. Utbildning och tillsyn av LAG ingår inte i planen. Planering och genomförande av insatser sker utifrån den beslutade kommunikationsstrategin.

Jordbruksverkets har genomfört ett flertal kommunikationsinsatser under 2018 inom lokalt ledd utveckling med särskilt fokus på ERUF och ESF, samt flerfondshantering:

- information om möjligheter till projekt inom socialfonden och till viss del även regionalfonden
- Publicering av goda exempel på projektidéer, både externt på Jordbruksverkets webbplats om lokalt ledd utveckling och internt
- enkät om hur LAG upplever fondsamordning i praktiken och motsvarande enkät riktad till regionala nyckelaktörer
- Fyra turer med leaderbussen med syftet är att sprida kunskap om leader till aktörer på lokal, regional och nationell nivå.